

synthetische opvatting verschilden van de empirische zin, die hongerig op de zichtbare verschijnselen lossprong en ook hier licht, atmosfeer en kleur wilde ontdekken. Geen „stormende stortvloed van passie”, gelijk in Breitner’s vrijgevochten zelfportret, maar gevat in bewuste contouren het overdrachtelijke, dat dromen laat, als in het peinzend glimlachende portret van Van Eeden, dat hij in 1884 maakte. Geen kleurenfanfare zonder gedachte, gelijk men wel Breitner’s werk heeft genoemd, maar een sober palet van ombers en okers en een sterk modelerende peinture, den Academie-leerling verradend. Geschilderd kort na de opvoering van *Frans Hals*, waarin hij samen met Witsen, Veth, Breitner en Van de Maarel gespeeld had, wordt dit portret tot een karakteristiek van Van Looy’s houding in de voordagen van een artistieke revolutie. Zich enerzijds met hart en ziel aan het nieuw gegroeide overgevend — hij ontwierp ook het omslag voor *Het Poortje* van Van Eeden —, wist hij anderzijds zijn eigen, persoonlijke kunstenaarsaard hoog te houden, zoals hij die eveneens bespiegelde in zijn examen-opstel, toen hij neerschreef: „Men heeft de Hollandsche schilders der 16de en 17de eeuw verweten triviaal te zijn. Waarom? toch niet omdat zij afdaalden tot de aard der dingen die ze voorstelden. Hebben dat niet alle groote meesters gedaan? Is het omdat ze hun figuren zagen als menschen en niet om de rol die zij speelden als kleur of als gehalte van toon in het groote geheel? — — Rembrandt de grootste van hen allen, die hen allen in de schaduw stelt, wiens geheele leven één heerlijke geestesdroom was, bij wien een eenvoudig nuchter schutterstuk de omvang aanneemt van een visioen, bij hem is het moeilijk te bepalen, waar de werkelijkheid begint en de fantasie eindigt. En dat zijn ten allen tijden de grootste kunstenaars geweest.”

Reeds nu is in kiem aanwezig, wat later de kracht van zijn kunstenaarschap zal uitmaken: het onafhankelijke voortgaan zonder concessies aan tijd of mode, het verrassende van zijn persoonlijkheid, waardoor hij in de komende veelbewogen jaren een schilderkunst zal geven, die noch intellectueel, noch modern, noch reactionnair is, een kunst, die niet onder een of andere categorie valt te boeken, daar voor haar geen analogie te vinden is. Dit was echter voor zijn vriendenkring buiten de Academie geenszins een reden om hem, die bovendien heel zelden iets van zijn werk liet zien, als een anders-willende links te laten liggen. Reeds toen gold stilzwijgend, wat Van Deyssel later in zijn lofrede op Van Looy onder woorden zou brengen: „De vraag was in de eerste plaats of men „echt” was, niet wát men wilde maar hóe men het wilde, dit beduidt: of men, voor-eerst, een eigen schoonheid, dat zekere eigen gevoel, waaraan wij elkaâr herkenden, in zich had, en of men, ten tweede, voor niets ter wereld hoe weinig ook zoû afwijken van de zuivere uiting dier ware eigen schoonheid.” Kloos, sterk door zijn schilderwerk getroffen, droeg